

יד:

עין משפט
נר מצוה

עו א מיי פיה מהל' מש
הלכה ה ויד מהל'
שמיטין הלכה יב עושע
יד סו שלם סוף קמי'
עו ב מיי פיה מהל'
תומות הלכה יא
טושע עס סוף טו
עו ג מיי פיה מהל'
מש הלכה ג עושע
יד סו שלם סוף קמי'

תורה אור השלם
1. ההבט עיני בראשו
ורבסיל בחשך דוק
וירחינו עני שמוקרה
אחר יקרה את כלם.
קהל ב די

רבינו הגאון

סו' לערלה ולהביע
ולשביעית שיה הארונ
ראילן, ראיל בחר חנה.
כל העינין פשוט הוא
והבחר בירך קצרה
מהלמד ארץ ישראל
דרמין שבת בר עקביא
שליטת אחרונ נתן עליו
חמישי בית שמאי ובית
ההלל [נ"א: וחומר בית
הלל] ולמה לי אחרונ
אפילו שאר כל האילן,
תני חומרי רבן גמליאל
וחומר ר' אליעזר, רבן
גמליאל ור' אליעזר לא
על דבית הלל איתון לא
אמר ר' יוסי ברי אבהו,
חפשי שחננו פירותיו
קודם ט"ו בשבט של שנה
שנה ונכנסה שלישיה,
על דעתיה רבן גמליאל
מעשר עני, על דעתיה ר'
אליעזר מעשר שני, מה
עשה ישיב וקראו מעשר
שני, ופדאו ותנו לעניים.

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

אחד דכדרי ב"ש. שאמרו נחמדה שנה וכבר נכנסת שלישיה משתשיכה:
ואחד דכדרי ב"ה. האומרו לא נחמדה שנה עד חמשה עשר בו: לא מנהג
ב"ש בו. שני עשורין שנהג בה לאו משום ספק כב"ש ספק כב"ה אלא
משום ספק הלכה כרבן גמליאל דלמחר אחרונ אחר לקיטת בירק משום

דדכדרי ליגדל על כל מים והרי נלקט
בשלישיה או שמא כר"א דלמחר אחרי
חנטה הלכו בו כשאר אילנות והרי חנט
בשניה ולקמיה פריך א"כ פשיטא ליה
דכבר נכנסה שלישיה כב"ש: שזה לאילן.
ליך אחר חנטה לענין ערלה ורבעי
ושביעי: שבשעת לקיטתו עשורו.
שאם חנטה בשניה ונלקטת בשלישיה
מתעשר כדת שנה שלישיה בירק לפי
שאף הוא דרכו ליגדל על כל מים הכי
מפרש לה בשמעתא קמייתא דקדושי:
והרולא לעשות וכו'. בעלמא (עשורין ו):
פרכין סיפא ארישא ומשינן כאן קודם
נת קול כאן לאחר נת קול: מקולי ב"ש
כו'. בעשורין(ו) מפרש לה במתלוקת אחת
שיש מקום שנטוין בה דכרי בית
שמאי להקל ויש מקום שנטוין בה
דכרי בית הלל להקל כגון כמה חסרון
כשדרה שלא תטמא כהאל ב"ש אומרים
ז' חוליות זכ"א אומרים חוליה אחת וכן
לטרפה נמלאו דכרי ב"ש מקולין
בטרפה ואומר עד שתחסר שמי
חוליות זכ"א מתמערין בה ומקולין
לענין טומאה לומר שכיון שחסרה
חוליה אחת אינה מטמאה והאילונו
קולי ב"ש וקולי זכ"א רשע שהרי דכרו
סומרין זה את זה כדי להקל והאילונו
בחומורי שניהם כסיל בחשך הולך הוא
שאינו יודע להבחין על מי לסמוך אלא
בז' מתלוקות שהקילו אלו בו ואלו בו
אין כאן לא משום רשע ולא משום
סללות דסבירא ליה כהא כב"ש ובהא
כנית הלל: אי כנית שמאי בקוליהון
ובחומריסון. אי לענין טומאה לא
חשיב לה חסרון בחוליה אחת לענין
טרפה נמי לאו חסרון הוא: ואי כב"ה.
דלמרו חסרון הוא ליחסבה חסרון הכא
והכא. והך דר"ע נמי מתקן להדי דקא
חשיב ליה שניה וקא חשיב ליה שלישיה:
גמרא אסתפק ליה וכו'. כב"ה בעא
למעמד: כב"ש נהג בה מנהג
יהודה דלמחר משום דנהג בה מנהג
רבן גמליאל עשרה נמעשר עני כדון
שלישיה א"כ כב"ש ס"ל דנחמדה שנה

לרבעי. הך משנה אחת כמאן דתני נטע רבעי כריש כ"מ
(בבבב דף לה.)': ולשביעית. ירק נמי אית
ניה שביעית אלא מפרש בירושלמי דביכורים פרק ז' כגון אחרונ
נת שית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאילו נתר חנטה

אחד דכדרי ב"ש ואחד דכדרי ב"ה ר' יוסי
בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש וב"ה נהג
בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג
בה דתנן: "אחרונ שוה לאילן בג' דרכים
ולירק בדרך אחד שוה לאילן בג' דרכים
לערלה ולרבעי ולשביעית ולירק בדרך אחד
אומר אחרונ שוה לאילן לכל דבר ומי עבדינן
כתרי חומרי והתניא ל'לעולם הלכה דכדרי
ב"ה והרובה לעשות דכדרי ב"ש עושה
דכדרי ב"ה עושה מקולי ב"ש ומקולי ב"ה
רשע מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב
אומר והכסיל בחשך הולך אלא אי כב"ש
בקוליהון ובחומריהון אי כב"ה בקוליהון
ובחומריהון ז"ר"ע גמריה אסתפק ליה ולא ידע
בשבט ז"ר"ע (אומר) ז"ר"ע (אומר) ז"ר"ע
מנהג ב"ש וב"ה נהג בה אלא מנהג ר"ג ורבי
אליעזר נהג בה באחד בשבט כבית שמאי
נהג בה א"ר חנינא ואיתומא ר' חנינא הכא
באחרונ שחננו פירותיו קודם ט"ו דאירך
שבט עסקינן וכדון הוא אפילו קודם לכן
"ומעשה שהיה כך היה רבינא אמר כרוך
ותני לא אחד בשבט היה אלא ט"ו בשבט
היה ולא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג
בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג
בה אחר רבה בר רב הונא השתא דאמר רבן
גמליאל אחרונ אחר לקיטתו עשורו בירק
ראש השנה שלו תשרי מתייב ר' שמעון בן
אליעזר אומר י"ליקט אחרונ ערב ט"ו בשבט
עד שלא תבוא השמש וחזר וליקט משתבוא
השמש אין תורמין ומעשרין מזה על זה לפי
שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן
ולא מן הישן על החדש יהיתה שלישיה
נכנסת לרביעית שלישיה מעשר ראשון
ומעשר עני רביעית מעשר ראשון ומעשר שני
מאן

מסורת הש"ס

6) סוכה לע: קדושין ג'
ביבוס ס"ד מ"ג
7) עירובין י' חולין מג'
(תוס' סוכה ס"ד היד
ותוס' עירובין ס"ד היד
ותוס' ימות ס"ד היד.)
8) עירובין י"ג ד' ז"ל
אמרו: 9) ז"ל אמרו:
10) עירובין ס': וס"ג.
11) ותוס' ס"ד היד
ותוס' תרומות ס"ד היד
ע"ש. 12) דף ג"ג. 13) דף
ג"ג. 14) ותי' תוספות קדושין
ג' ד"ה אמרו.

הנהגות הב"ח

6) תוב' ד"ה לביעית ט'
נחמ' דמפישת לעיל ג' ג'
דף זה ע"א דביה מה
נקי:

מוסף רש"י

אחד דכדרי בית שמאי.
דלמרי למה בשנת ר"ה
לאילן וכבר נכנסת שלישיה,
ואחד דכדרי בית הלל.
דלמרי עד חמשה עשר בו
לא היה ר"ה ועדין שיה
הוא (עשורין ו) מעשר
שני כמות הלל דלמרי
ט"ו בשנת ר"ה אלנות
וחמשה עשר היא, ומעשר
עני כמות שמאי דלמרי
כאחד שבט ר"ה אלנות
ושלישיה היא ויבמות
10. לערלה ולרבעי
ולשביעית. ערלה ורבעי
נוהג בו כאילו וענין
שביעית הולכין בפירותיו
אחר החמשה כאילו
ולא אחר לקיטת בירק
(עשורין ו) כב"ה וכו'.
11. שבשעת לקיטתו
עשורו. שאם חנטה
בשנה שניה משתשיכה
מתעשר ראשון ומעשר שני
ולקטת בשלישיה לשיטת
משתישיה חמשה ראשון
ומעשר עני, מתעשר
כדון מעשר שלישיה,
ואילו שאר אלנות שחננו
פירותיהן בשניה ולקטת
בשלישיה מתעשרין כדון
שניה, ולענין מעשר השני
אחרונ לירק דמעשר
פירות האילן וירקות
דרבנן ומעשר גרין וירק
דלוייתא, ונגזרן וירק
לפינן (לעיל י:.) שמתעשר
אחר השנה שהנלוו אלם
מקרא: ואסתמי רבנן
מעשר דכריה אגוזין
ויקב, מה גזרין וירק
מיוחדים שגדלים על רוב
מים דהיינו מן גמלים
ותחשבוין לשנה שעברה,
אף כל הגדלין על רוב
מים, כגון פירות האילן,
מתעשרין לשנה שעברה,
לאילו ירקות שגדלין על
כל מים מתעשרין לשנה
הבאה, ואחריו נמי נגל
על כל מים בירק, וכו'.
12. וכדרי קדושין ג' ג'
דבר, ל' למעשרין וסוכה
13.

מסורת הש"ס

היום דאי כב"ה לקיטתה וחנטתה בשנה אחת הוא: דאירך שבט.
דאסתק דהאחרונ דר ביאלו שמים ושלש שנים ובע"ז בשבט דאסתק
נכנסה שנה שלישיה ועדיין לא יאלת שלישיה נמלאה שחנטה בשניה
ולקטת בשלישיה: וזדון הוא. דאם לקיטת קודם לכן או בכסליו או בטבת
נמי יהוה טוהג בה ב' עשורין משום מנהג ר"ג ור"א: אלא מעשה שהיה. כא'
בשנת היה: כרוך וסני. ככול את דכרי ר' יוסי ושנה בה שמי מתלוקות:
לא אחד בשבט היה. שאין בה חידוש שנה: אלא ט"ו בשבט היה. לדכרי
הכל נחמדה שנה: ר"ה שלו תשרי. כדון ירק ולענין מעשר קאמר:
שלישיה נכנסה לרביעית. לקמן [טו.] פריך מ"ש דלא תנא ואם היתה
שניה נכנסת בשלישיה כדתינא לעיל (דף י:.) גבי ליקט ירק:
מאן

מסורת הש"ס

ומיהו קשה דאחרונ דכסמון דלמחר
קודם ט"ו דאירך שבט ומשמע משום
חנטה באחרונ כר"א או בתר לקיטת כר"ג נהג בו שני עשורין אלמא
דאולי' בתר לקיטת אף על גב דנגמר הפרי (נמי) דהרי חנט בשבט
של שנה שעברה ולא נלקט עד שבט אחר ושמה אחרונ חלוק משאר
פירות לשי' שדרכו לעמוד כאילו שמים ושלש שנים וכל זמן שמתקיים
כאילו נגל בכל שנה ושנה אי נמי אף על פי שחנט בשבט ומנין דאין
נגמר גדולו עד שבט אחר וינשא השמא דנקט רבי יוחנן לקמן (דף טו:.)
גבי אחרונ אפילו כות ועשית כבר כלומר דעל ידי מי שנה הבאה
גדילה ומיהו כות ודאי לאו דוקא דהא ר' יוחנן בקר חנטה אזיל
ושמה לא חשיב חמשה באחרונ בפחות מכות: ה"בס"ל בחשך הוי"ל.
אפילו יודע כמאן הלכה ומחמיר על עצמו ולא צבי לשניי דר"ע דמסקא ליה הלכתא כמאן ועבד לחומרא דמסתמא יודע היה להלכה כב"ה:

מסורת הש"ס

14